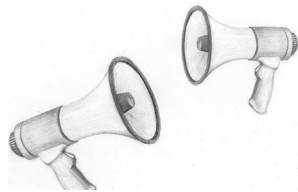

Pandemia tietoyhteis- kunnassa

Tutkimuksen ja asiantuntijuuden haasteet ja mahdollisuudet

Edellinen vuosi päättyi koronan merkeissä ja vasta alkanut vuosi alkoi uuden omikron-variantin takia jälleen kerran tiukentuvien rajoitusten merkeissä. Edistyksellisen tiedeliiton järjestämät *Edistyksen Päivät* aloitettiin myös jo toista kertaa etäyhteyden kautta järjestettynä verkoseminaarina. Tällä kertaa myös päivien teema sivusi otsikon osoittamalla tavalla pandemian vaikutuksia. Osasta päivien alustuksia olemme saaneet tähän vuoden viimeiseen lehteen myös kirjallisen esityksen, kuten tapana on ollut.

Edistyksen Päivät avasi Edistyksellisen tiedeliiton varapuheenjohtaja, emeritusprofessori, HLT, *Kyösti Oikarinen*. Ensimmäinen puheenvuoron pitävä, yliopistotutkija, FT *Anna Elomäki* Tampereen yliopistosta käsitteli koronakriisin vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon aiheeseen paneutuvan tutkimushankkeen pohjalta. Elomäki rajasi päivän alustuksensa kolmeen pääteemaan: kriisien ja tasa-arvon välisten yhteyksien tausta sekä kontekstien merkitys sukupuolivaikutuksille; koronakriisin vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon Suomessa ja tasa-arvonäkökulma päätöksenteossa ja tukitoimissa. Kaiken kaikkiaan koronakriisillä on ollut monia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Se on myös kärjistänyt ja paljastanut suomalaisen yhteiskunnan rakenteellisia heikkouksia kriisin yhteydessä.

Sirkku Jyrkkiö, syöpätautien erikoislääkäri ja toimialuejohtaja Turun yliopistollisesta keskussairaalaista, tarkasteli alustuksessaan hoitovelkaa ja sen maksamista. Hän esitti alustuksensa aluksi kattavan tilastollisen todistusaineiston siitä, miten erilaisilla indikaattoreilla voidaan osoittaa, että korona on aiheuttanut sairaanhoidon normaalitilanteeseen verrattuna erilaisia viiveitä lukuisissa hoitoa odottavissa potilasryhmissä. Esityksensä lopuksi Jyrkkiö tiivistä joitain merkittäviä muita terveydenhuollon haasteita, joiden vaikutus on toistaiseksi huomattavasti merkittävämpi kuin pandemiaan liittyvä hoitovelka.

Professori *Mirjamaija Mikkilä-Erdmann* Turun yliopistosta käsitteli omassa alustuksessaan tiedelukutaitoa ja päätöksenteon haasteita korona-aikana. Mikkilä-Erdmann määritteli tiedelukutaidon yksilön kyvyksi omaksua tietoa- käsitteitä ja teoreettisia malleja- ja taitoa ymmärtää ja tulkita tekstejä. Siihen voidaan myös liittää taito etsiä tietoa netistä, arvioida tiedon luotettavuutta sekä taito tehdä yhteenvedoja, siis kirjoittaa. Kaiken kaikkiaan Mikkilä-Erdmann osoitti, että tiedelukutaito on hyvin monimuotoinen osaamisalue, mutta sitä voidaan opettaa ja kehittää koulussa. Tiedelukutaito voidaan nähdä osana modernia sivistystä,

jonka edistäjinä Suomessa toimivat kirjastot koulujen ohella.

Turun yliopiston professori, LT, *Juhani Knuuti*, tarkasteli omassa puheenvuorossaan koronapandemiaa ja disinformaation vyöryä. Hän rakensi alustuksensa kolmen pääkohdan ympärille: koronapandemiaan liittyvä disinformaatio, virheellisiin terveysväitteisiin sortumisen selitykset ja epidemian asettamat haasteet tutkitulle tiedolle. Sosiaalinen media on tehokas väline erilaisen valetiedon esille nostamisessa. Virheelliset terveysväitteet leviävät ja ovat hankalia korjata, koska niihin hurahtaneet ja fanaatikot ovat vastustuskykyisiä faktoille, terveysväitteet politisoituvat ja virheellisten terveysväitteiden ympärillä pyörii merkittäviä rahasummia. Päivien jälkimmäisen puheenjohtajuuden hoitivat Lapin ammattikorkeakoulun rehtori, toimitusjohtaja *Riitta Ris-sanen* ja kasvatustieteiden tohtori, yliopistonlehtori *Anne Laiho* Turun yliopistosta. Päätössanoista vastasi yliopistonlehtori *Anne Laiho*.

Lopuista Edistyksen Päivien alustuksista löytyykin sitten kirjallinen esitys lehden sivuilta. Yliopisto-opettaja *Johanna Nurmi* Turun yliopistosta kirjoittaa omassa artikkelissaan siitä, miksi koronarokotteet herättävät epäluuloa. Hän tarkastelee rokotteiden kyseenalaistamista Suomessa, rokoteasenteita ennen koronapandemiaa ja pandemian aikana sekä (korona)rokotteiden kyseenalaistamisen ja kritiikin syitä. Nurmi päätyy siihen, että kritiikin taustalla on useita syitä, kuten luottamuksen menettäminen, riippumattoman tiedontuotannon ja tieteen idean toteutumisen riskit rokotetutkimuksessa, yhteiskunta- ja kapitalismikritiikin kohdentaminen terveyden kentälle sekä vaihtoehdotetuterveyskäsitteet ja -käytännöt.

Professori *Marja-Kristiina Lerkkanen* Jyväskylän yliopistosta kirjoittaa otsikolla kriisinkestävä koulu. Hän tarkastelee etäopetuksen vaikutuksia koulutuksen eri tasoilla. Lerkkanen alustuksen pohjana on hänen johtamansa EduRESCUE -konsortio, jonka kohteena on etäopetuksen vaikutukset niin oppilaisiin, opettajiin, rehtoreihin kuin lasten ja nuorten huoltajiin sekä myös opettajiksi opiskeleviin. Hanke pyrki löytämään ratkaisuja ongelmiin ja niiden kautta lisäämään koulumaailman resilienssiä vastaavia haasteita kohtaan myös tulevaisuudessa.

Professori, ylläkäri *Petri Lehenkari* Oulun yliopistosta ja Oulun yliopistosairaalasta kuvaa artikkelissaan pandemian alkuvaiheessa tekemiään ennusteita sen leviämisestä ja kehityksestä. Hänen ennusteensa, jotka perustuivat tieteelliseen tietoon, pitivät monilta osiltaan varsin hyvin paikkansa. Kun nyt aloitamme vuotta 2022, Lehenkarin pohdinat näyttävät edelleen tieteellisen tiedon voiman ja, toisaalta osuvat valittavan hyvin kohdalleen.

Pandemian vaikutuksista korkeakouluopiskelijoiden masennukseen ja muihin mielenterveysongelmiin on uutisoitu pitkin päättynyttä vuotta. *Suvi Jokila* ja *Kalypto Filippou* tarkastelevat artikkelissaan kansainvälisten opiskelijoiden kokemaa tuen tarvetta pandemian aikana.

Jokila ja Filippou päätyvät siihen, että merkittävimmät erot tuen tarpeessa verrattaessa kansainvälisiä opiskelijoita suomalaisiin opiskelijoihin liittyy heikompiin taloudellisiin tukirakenteisiin ja rajoitetumpiin sosiaalisiin verkostoihin.

Edistyksen Päivien alustusten ohella lehdessä on muutakin kiinnostavaa materiaalia. *Hannu Lehti* tutkimusryhmineen tarkastelee artikkelissaan Sosiologia -lehden, Psykologia -lehden ja Kansantaloudellisen aikakauskirjan artikkeleiden perusteella tieteenalojen metodologisia eroja aikavälillä 1990–2018. Erottelu-ulottuvuuksina kirjoittajat käyttävät empiiristen ja teoreettisten tutkimusten osuuksia, empiiristen artikkeleiden kvantitatiivisten tutkimusten osuutta, vertailtavuutta sekä yleistettävissä olevia tutkimusaineistoja.

Teija Koskelan tutkimusryhmä puolestaan keskittyy tiedepääomaan ja koulutukselliseen tasa-arvoon suomalaisessa luonnontieteen osaamisessa. Tiedelukutaito on yksi tiedepääoman mekanismi, joka tuottaa eroja joitakin osallistaen ja toisia syrjäyttäen. Tiedepääoman käsitteen avulla voidaan tarkastella luonnontieteellistä osaamista yksilötasolla, mutta myös käyttää sitä arvioitaessa luonnontieteellisen pääoman jakautumista maantieteellisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kirsi Pulkkinen esittelee lectionaan tutkijoiden toimintalogiikkaa käsittelevää väitöskirjaansa ja avaa tutkijoiden toimintatapoja jatkuvasti muuttuvassa ja erilaisia paineita asettavassa toimintaympäristössä. Lehden sisällön täydentää kolme tuoreisiin tutkimustuloksiin pohjautuvaa katsausta: yliopistojen tulosohjaukseen, tenure track- rekrytointeihin ja apurahatutkijoiden asemaan.

Korkeakoulupolitiikan osalta alkava vuosi näyttää mielenkiintoiselta. Yliopistot kilpailivat uusista koulutusvastuista, joita ministeriö armollisesti joillekin soi. Kilpailun tekee hiukan koomiseksi se, että käytännössä kilpailtiin kuorista ilman sisältöä eli koulutusvastuista ilman vastaavaa lisäresursointia. Näin toimivat itsenäiset ja autonomiset yliopistot. Saiko keisari uudet vaatteet?

Mukavia ja terveitä lukuhetkiä alkaneelle vuodelle toivottaa

Kangasalla 13.1.2022

Kari Kuoppala